

nove teologije (o budućnosti kršćanstva, o budućnosti tomizma, o filozofiji i teologiji, o revoluciji u katoličkoj teologiji).

Premda je knjiga pisana stručno teološki, ipak je napisana na način pristupačan svima, i onima koji se inače ne bave stalno teološkom znaošču.

Adalbert Rebić

Anton Grabner-Haider, GLAUBENS-SPRACHE. Ihre Struktur und Anwendbarkeit in Verkündigung und Theologie. Herder Freiburg-Basel-Wien 1975. Stranica 178. Cijena öSch 126 (DM 22—).

Anton Grabner-Haider objavio je već više teoloških radova. Sada proučava analizu govora (semiotika) u Grazu. On se već godinama bavi konkretnom hermeneutikom odnosno hermeneutskom teologijom. Mi svoju vjeru izražavamo i ispovijedamo jezikom odnosno govorom, koji trebaju razumjeti i drugi ljudi. Za ovo razumijevanje postoje uvjeti koji se mogu i mijenjati. Ako se ti uvjeti doista promijene, onda jezik odnosno govor treba interpretirati odnosno tumačiti: sadržaj vjere treba prenijeti, prevesti, u onaj novi jezik koji se u novim uvjetima izgradio.

Danas se mnogo govori o jeziku vjere posebno o jeziku teologije. Ustanovljujemo da upotrebljavamo iste riječi a pri tome ne mislimo na iste sadržaje, nego kako puk veli: »Djed šumom, baba drumom!« Zato je potrebno dobro upoznati jezik, rječnik, da bismo mogli drugome istinski i vjerno prenositi sadržaj Radosne vijesti. To je osobito važno i aktualno za propovjednike. No do sad se malo tko bavio na području teologije ovim problemima teološkog govora i teološkog rječnika. U filozofiji je bilo dosta pokušaja takve vrste. Na području teologije u novije vrijeme mnogo je u tom smjeru učinio F. B. Lonergan, glasoviti kanadski teolog, dugogodišnji profesor dogmatike na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu (njegov *Insight i Method in Theology*) te Bernard Casper (Sprache und Theologie). Anton Grabner-Haider pokušava u ovoj knjizi razraditi znanstvenu teološku hermeneutiku. On razlikuje konkretnu hermeneuti-

ku (to je ona predznanstvena hermeneutika koja ima važnu ulogu u propovijedanju i u katekezama) od znanstvene hermeneutike koja u teologiji ima važno mjesto i veliko značenje. U knjizi razlaže mjesto nastajanja i formalnu strukturu vjerskog govora. Na pojedinim primjerima pokazuje problematiku hermeneutike vjerskog govora. No glavni dio knjige je posvećen znanstvenoj hermeneutici, dakle teologiji. Pokazuje kako se izgrađuje i kako nastaje jezik odnosno govor. Razrađuje formalni instrumentarij znanstvenog govora: logika izjave i logika normi. Slijedi struktura ilokucionog govora, odnosno govornog čina, i na kraju analiza najvažnijih temeljnih pretpostavki hermeneutske filozofije.

U nastavku su izneseni pojedini tekstovni tipovi vjerskog govora: biblijski tekstovi (narativni, normativni itd.), dogmatski, liturgijski tekstovi i molitve, kao i tekstovi nekih glasovitih vjernika (Ivan od Križa, Heinrich Schlier, Dorothee Sölle, Heidi Pataki). Grabner-Haider analizira strukturu i funkciju govora ovih tekstova. Slijede različiti govorni tipovi vjerskog govora: propovijed, katekeza, vjerske informacije, vjerski razgovori, meditacija, liturgija i pjesma kao i osobna molitva. I u ovom dijelu analizira različite strukture i jezične modele.

Ova knjiga daje velik doprinos teološkoj hermeneutici. Knjiga u tom pogledu može mnogo pomoći svakome koji se muči problemima vjerskog, propovjedničkog i teološkog govora.

Adalbert Rebić

AA., PRINZIP LIEBE. Perspektive der Theologie. Napisali E. Biser, A. Ganoczy, R. Schnakenburg, G. Teichweier, R. Zeffass. Herder Freiburg-Basel-Wien 1975. Stranica 176.

U člancima koji su sabrani u ovoj knjizi pisci nastoje pokazati od kojeg je temeljnog, aktualnog i mnogostrukog značenja tema ljubav kao princip teologije. Pet teologa stručnjaka (fundamentalna teologija, dogmatika, egzegaza, moral i pastoralna teologija) pokazuju kako se ljubav kao bitni element kršćanske vjere može u uvjetima današnjeg društva

ponovno oživjeti. To su zapravo predavanja koja su dotični pisci održali na teološko-pastoralnom Tjednu za sjevernonjemačke svećenike predlanske godine u Hamburgu.

E. *Biser* pokazuje u svom predavanju (*Liebesgemeinschaft oder Machtinstitut?*) kako Crkva upravo danas mora živjeti ljubav da bi mogla biti autentična Kristova Crkva a ne neka institucija diktatorske moći, ako želi naviještati Kristovu veliku zapovijed ljubavi.

A. *Ganoczy* opisuje u svojim predavanjima (*Liebe als Prinzip der Theologie i Wahrheitsfindung durch Liebe*) ljubav kao misao vodilju praktičnog življenog kršćanstva.

R. *Schnakenburg* (*Die Forderung der Liebe in der Verkündigung und im Verhalten Jesu*) pokazuje na temelju ranokršćanske predaje, sačuvane u evanđeljima, kako je ljubav bila glavna tema i u propovijedanju Isusovu i u propovijedanju Isusovih učenika.

G. *Teichweier* uvjerljivo razlaže (*Liebe als Grundlage und Ziel der christlichen Ethik*) kako i kršćanin mora za svoje konkretne čine imati konkretne upute te stoga u drugom članku (*Die Geschlechterliebe in der gegenwärtigen Diskussion der Moraltheologie*) pruža elemente za osobno integrirani moral spolnog života.

R. *Zerfass* obrađuje pastoralnu stranu ljubavi: ljubav ostvarenu na području praktične teologije, u pohađanju bolesnika i tješnju tužnih, (*Liebe konkret: den Sterbenden beistehen, die Trauernden trösten*).

Ova su predavanja naišla kod svećenika na izvanredno velik odjek pa ih je stoga direktor Katoličke Akademije u Hamburgu objelodanio u ovoj knjizi kako bi ta razmišljanja o ljubavi mogla biti pristupačna i ostalim svećenicima koji nisu pristupovali Tjednu. Ova razlaganja inače spadaju u daljnje doškoloavanje svećenika koji rade u pastoralu. Zato će ova knjiga i našim svećenicima koji mogu čitati njemački dobro doći kao sredstvo daljnjeg teološkog doškoloavanja.

Adalbert Rebić

Albert Raffelt, PROSEMINAR THEOLOGIE. Einführung in das wissenschaftliche Arbeiten und die theologische Buchkunde. Herder

Goethe je pisao svome prijatelju Schilleru: »U mnogome što namjeravam učiniti očajao bih, kad mi ne bi ovaj veliki red, u kojem držim svoje papire, omogućio da se svakog trenutka svugdje dam na posao, da svaki trenutak svojevrsno iskoristim i tako od trenutka do trenutka naprijed guram!« Ovo i danas vrijedi za one koji raspolažu mnogim papirima, bilješkama i zapisima, a žele iskoristiti svakj raspoloživi trenutak i nešto vrijedno učiniti. U to, kako znanstveno sustavno raditi, upućuje nas upravo ova Raffeltova knjiga. Ona nas želi naučiti metodama istraživačkog rada u teologiji. Knjiga je prvenstveno namijenjena studentima teoloških fakulteta i visokih teoloških učilišta koji rade na znanstvenim seminarima. A ona želi pomoći ne samo njima nego i svim ostalim svećenicima i svima onima koji se kad tad pozabave i stručnim teološkim radom. Imajući tu dragocjenu knjižicu u rukama prištedjet ćemo mnogo dragocjena vremena.

Danas ima mnogo biblioteka a u bibliotekama neizmerno bogatstvo koje se sastoji od knjiga i od znanstvenih i drugih časopisa. Prava je vještina znati se u tome snaći a ne izgubiti suviše vremena. Ova knjiga *Proseminar Theologie* želi u tome pomoći. Katolička teologija — što se inače danas rado zaboravlja — bila je smjerokaz na području metodologije znanstvenog rada. Danas još samo ezegetske znanosti sa svojim stručnim metodološkim seminarima i proseminarima čuvaju tu tradiciju (usp. Uvod, str. 6).

Albert Raffelt koji od godine 1969. djeluje kao znanstveni suradnik na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Freiburgu pokušao je u knjizi *Proseminar Theologie* stvoriti kritičku sintezu svih ostalih metodoloških uputa i s drugih područja a ne samo teologije. U knjizi ima veoma mnogo sasvim praktičnih uputa kao na primjer o pisacem stroju, o umnožavanju, o tiskanju knjige, o uvezivanju znanstvenih radova, o vrsti papira, o načinu i o pravilima ispravljanja teksta za tisak itd. Pisac je vodio računa o skromnim novčanim mogućnostima studenata pa su i njegovi savjeti tome prilagođeni.